ئامانجی ڕەخنە … بەختیار محەمەد

ئەگەر ئامانجی ڕەخنە (لەهەر کایە و بوارێکدا بێ) دۆزینەوەی ڕاستییەکان نەبوو، نابێتە ڕەخنەی ڕاستەقینە. ئامانجی ڕەخنە دۆزینەوەی حەقیقەتی هەڵەکانە (کەموکوڕییەکانە)؛ ئەو هەڵە وکەموکوڕیانەی، کە بە دەستنیشانکردن و دۆزینەوەیان دەبنە داینەمۆی گۆڕانکاریی و پێشکەوتنەکان.

ئامانج لە کاری ڕەخنەدا دەرخستنی ڕاستی و حاڵەتی ڕاستکردنەوەیە (یان با بڵێین گریمانەی دەرخستنی ڕاستی و حاڵەتی ڕاستکردنەوەیە). ڕەخنە پرۆسەیەکە ئەوی دیکە (دەق، دەزگا، سیستم، کەسایەتی و کەسەکان…) شی دەکاتەوە و ڕوونکردنەوە و تێبینییان لەسەر دەدا. بە کورتییەکەی لە ڕەخنەدا پرۆسەی خوێندنەوە و هەڵسەنگاندن هەن. ڕەخنە شتەکان (دیاردەکان) بە واقیعی بزاق (بزاقی سیاسی و ڕۆشنبیریی و فیکری و ئابووری و کۆمەڵایەتی و تاد…) موتوربە دەکا. واتە ڕەخنە ویستی جووڵەیە (جووڵەیەکی نوێ و جیاواز). هەموو ڕەخنەیەکی ڕاستەقینە لە نوێکردنەوە و گۆڕانکاریی دەگەڕێ. ڕاستییەکەی ڕەخنە هەموو شتێکی چەقبەستوو دەجووڵێنێ؛ ڕەخنە دژی دۆگمایە (بەڵام لە هەموو حاڵەتێکیشدا ڕەخنە پێویستی بە کرداریشە؛ واتە لە تیۆرەوە ببێتە پراکتیك).

دیارە ڕەخنە گومان دەخاتە سەر حەقیقەتی ڕەهای شتەکان؛ لەمەوە ڕەخنە جەوهەری پێشکەوتنی کۆمەڵگەکانیشە (نابێ لەبیر بکەین ڕەخنە جەوهەری داهێنانیشە). ڕاستییەکەی هیچ بوارێکی ژیانی کۆمەڵگەی هاوچەرخ بە بێ ڕەخنە گەشە ناکا و پێش ناکەوێ. ئینجا هیچ گومانیش لەوەدا نییە، کە لە هەر کوێیەك کۆمەڵگەی زیندوو هەبوو، ئا لەوێشدا دەسەڵاتی بەهێزی ڕەخنە هەیە؛ ئەو دەسەڵاتەی، کە هەمیشە ڕەخنە لە کەم و کوڕییەکان دەگرێ؛ ئەو دەسەڵاتەی خەمی هەرە گەورەی باشترکردنی ژیانی مرۆڤە. نابێ ئەوەش لەبیر بکەین، کە ڕەخنە خۆشی لقێکی مەعریفەیە (مەعریفەی زانستی و ئەدەبی و سیاسی و … تاد.)؛ بەڵکو ئەو هەر خۆشی ڕۆحی سەرهەڵدانی هەموو ئەم مەعریفانەش پێکدەهێنێ؛ کەواتە لە دەرەوەی بوونی پرۆسەی ڕەخنەدا، ئێمە نابێ باس لە بوونی پرۆسەی گەشەکردن و پەرەستاندنی مەعریفەکانیش بکەین.

دواجار و لە ئاکامدا ئێمە هەرچەندە ڕەخنە بگرین، هێندەش دەمانەوێ

لەوی دیکە (دەسەڵات، دەق، ئایین، تاك، کۆمەڵگە…) نزیك ببینەوە و لێی تێبگەین. ئەوەی گفتوگۆش دروست دەکا، تەنها ڕەخنەیە هیچی دیکە نییە: ئەو ڕەخنەیەی ئامانجی دروستکردنی پردی گفتوگۆی دیموکراسییە لە نێوان هەموو لایەکدا. بەم شێوەیەش ئەوە ڕەخنەیە (ڕەخنەی سیاسی و فەلسەفی و ئەدەبی… تاد.)، کە بنەمای سیستمێکی سیاسی دیموکراسی و سیستمێکی مەعریفی پێشکەوتوو لەهەر کۆمەڵگەیەکدا دروست دەکا و بەرهەم دەهێنێ.

بەختیار محەمەد